Corvin LUPU

Redactorul-şef al revistei *Transilvania*
Editor-in-chief of the *Transilvania* magazine

Momente din istoria Unirii de la 1859 la aniversarea a 150 de ani

Moments at the Unification from 1859 and 150 years since its anniversary

On the 24 January 2009 we celebrate 150 years since the double election of Alexandru Ioan Cuza as the ruler of Moldavia and Muntenia. The act from 24 January 1859 represented a unique act in the history of the Romanians and was a very important step in the Unification of all Romanian territories which was completed on the 1st of December, 1918. This is the moment for the author to remember the efforts of the Unionist party from Moldavia to put forward a candidate in both territories and to realize this important act.

Keywords: unification, Alexandru Ioan Cuza, Costache Negri, Vasile Alecsandri, election, Romanian national state
Institution's address: Str. Tribunei, nr. 6, Sibiu, România, tel./fax: + 40 269 21 33 77; *transilvaniaro@yahoo.com*
Personal e-mail: *corvinlupuro@yahoo.com*

Unirea Moldovei şi a Ţării Româneşti, la 24 ianuarie 1859, prin urcarea pe tronurile celor două principate a lui Alexandru Ioan Cuza, a fost abordată în istoriografia românească, în mod repetat, in extenso.

În general, regimurile politice pe care le-a traversat istoria României au privit cu ochi buni şi foarte buni acest eveniment. Uneori, entuziasmul generat de această mare realizare a generaţiei paşoptiste a condus la unele exaltări care i-au cuprins mai ales pe politicieni şi opinia publică, momente în care s-a exagerat rolul poporului român şi posibilităţile sale de exprimare politică pe arena internaţională. Fără a minimaliza semnificaţia excepţională a fiecărei etape de realizare a Unirii şi a fiecărei personalităţi implicate, dorim să menţionăm că realizarea actului de la 24 ianuarie 1859 şi consolidarea sa în următorul deceniu a fost posibilă într-un context internaţional favorabil, în cea mai mare măsură legat şi de interesele Franţei. După Războiul Crimeii (1853-1856), Franţa victorioasă devenise cea mai importantă putere a Europei şi avea o capacitate de influenţare a deciziilor continentale mai mare decât a celorlalte şase puteri. În cadrul Congresului de Pace de la Paris (1856), care a pus capăt războiului, reprezentatul Franţei, Contele Alexandr Walewski, al Prusiei, Maximillian Franz Hatzfeldt, al Sardiniei, Salvator de Villamarina şi al Rusiei, contele Orlov, au susţinut dorinţa românilor din Moldova şi Ţara

A. I. Cuza: Personalitatea aleasă de partida naţională să ocupe ambele tronuri româneşti
sursa: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fi%C5%9Fier:AIC_Cuza_Alexandru_Ioan.jpg

Românească de a se uni într-un singur stat. Motivele de susţinere a cauzei românilor erau diferite. Franţa ştia că Principatele Române vor gravita în jurul Parisului şi, în acest fel, influenţa franceză în sud-estul Europei va fi mai mare. Prusia şi Regatul Sardiniei sprijineau cauza românilor pentru că ei înşişi militau pentru unitate naţională. Rusia sprijinea Ţările Române cu speranţa că ele se vor desprinde de sub controlul Turciei şi astfel, vor putea fi partenere în lupta antiotomană, al cărei ţel pentru Rusia era controlul Balcanilor şi strâmtorilor Bosfor şi Dardanele. Austria nu susţinea cauza unirii românilor, pentru că o aprecia drept o etapă premergătoare unei posibile acţiuni de desprindere a românilor transilvăneni de Imperiul habsburgic. Turcia, firesc, se opunea cu convingerea că românii, uniţi, vor lupta pentru independenţă naţională.

În anul 1858, reprezentanţii puterilor garante ale Moldovei şi Valahiei, Franţa, Anglia, Prusia, Austria, Rusia, Turcia şi Sardinia, s-au întrunit la Paris în cadrul unei conferinţe pentru a decide asupra viitorului Principatelor. Şi atunci, ca şi astăzi, destinul statelor mici şi mijlocii ale Europei se afla în mâna puterilor continentului nostru. După cinci şedinţe în care s-au dezbătut toate problemele, punct cu punct, a fost redactată *Convenţia privind statutul internaţional şi organizarea internă a Munteniei şi Moldovei*, care a reprezentat practic un act normativ constituţional al celor două ţări, care a rămas în vigoare până în anul 1864. Documentul a fost un compromis al marilor puteri prin care ele îşi armonizau interesele privitoare la spaţiul Ţărilor Române.

Clasa politică pro-unionistă din Moldova şi Muntenia şi-a armonizat planurile unioniste cu hotărârile Convenţiei de la Paris şi cu interesele marilor puteri, reuşind să împlinească dezideratul naţiunii române, a cărei conştiinţă s-a cristalizat puternic la jumătatea secolului al XIX-lea. Alegerea aceluiaşi domnitor în cele două principate româneşti era primul pas decisiv pentru unire.

I. *Alegerile din 5 ianuarie 1859, din Moldova, în viziunea lui Vasile Alecsandri*

Cu toate că au trecut 150 de ani, mai există unele neclarităţi şi chiar contradicţii în legătură cu evenimentele din ianuarie 1859. La întrebarea *Cum a devenit A.I. Cuza candidat al partidei naţionale?* există cel puţin două răspunsuri. Unul dintre ele, având o mulţime de cercetători-susţinători, afirmă că desemnarea colonelului Cuza a fost un act spontan, o „bombă neaşteptată", detonată în mijlocul agitaţiilor entuziaste ale actorilor politici ai vremii. Alte surse istoriografice se referă la premeditarea subtilă şi profund calculată a intrării în scenă a colonelului Cuza, după două suspecte ridicări în grad înainte de termen. Această dilemă istorică merită atenţie, pentru că permite evidenţierea unor exemple care ar trebui recomandate ca modele pentru modesta clasă politică a României democratice post-comuniste, în care mulţi

Vasile Alecsandri: Marele poet şi cel mai influent om politic român la jumătatea sec. al XIX-lea

sursa: http://ro.wikipedia.org/wiki/Vasile_Alecsandri

cercetători şi analişti au dreptul (încă!) să spună adevăruri, iar politicienii şi-au arogat dreptul de a ignora adevărurile. Unele modele oferite de personalităţile timpului ne apar ca deosebite. Dintre acestea, nu putem să nu îl amintim pe cel al lui Costache Negri, la care ne vom referi mai jos.

Dintre documentele secolului al XIX-lea, foarte interesant ne apare unul semnat de Baligot de Beyne, intitulat *Notes sur l'election du Prince, recueillies de la bouche de B. Alecsandri, les 2 et 3 sept. 1880 a Mircești.*[1] Baligot de Beyne a fost ziarist şi diplomat francez. A lucrat ca secretar al importantului Consulat al Franţei din Constantinopol, apoi director de ziare, iar în 1860 a devenit secretar al domnitorului A.I. Cuza. El este cel care a păstrat şi ordonat acea parte a arhivei lui Cuza care nu a fost confiscată din palatul domnesc de complotiştii care au dat lovitura de stat în noaptea de 10 spre 11 februarie 1866. Documentul este autentic. Prezenţa lui Baligot de Beyne la Mirceşti în 2-3 septembrie 1880 este atestată şi de o scrisoare a lui Vasile Alecsandri adresată lui D. Olănescu-Ascanio, care se afla la Constantinopole şi în care fostul secretar al lui Cuza era recomandat ca fiind un vechi susţinător al intereselor Principatelor Române. Nu mai este cazul să argumentăm, ci doar să amintim, că Vasile Alecsandri era, în perioada în care Franţa se afla sub conducerea împăratului Napoleon al III-lea, cel mai

Maria Walewska: legendara prințesă devenită „soția poloneză a lui Napoleon” și mamă a unuia dintre cei mai importanți oameni politici ai Franței sec. al XIX-lea

sursa: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fi%C5%9Fier:Maria_Walewska.jpg

Aleksandr Walewski: ministru de externe al Franței, președinte al Adunării Constituante, văr primar al împăratului Napoleon al III-lea și prieten apropiat al lui Vasile Alecsandri, a sprijinit decisiv Unirea de la 1859

sursa: http://commons.wikimedia.org/wiki/Alexander_Walewski

influent român. Era mason de grad înalt în aceeași lojă cu împăratul. În Europa conștiința națională se cristalizase, iar masoneria era angajată în susținerea intereselor naționale, așa cum erau ele văzute de masonii respectivelor națiuni. Rolul constructiv al masoneriei în acea etapă istorică nu poate fi pus la îndoială, chiar dacă susținătorii imperiilor multinaționale nu o agreau. O relație specială exista între Vasile Alecsandri și prințul Alexander Walewski, fiul natural al lui Napoleon I și al prințesei poloneze Maria Walewska, văr primar al împăratului, care a fost două decenii ministru de externe al Franței și președinte al Adunării Naționale, Parlamentul de atunci al Franței, care, după Războiul Crimeii, era „arbitrul” politic necontestat al Europei. Este astăzi cunoscut că Alecsandri nu a dorit domnia la care putea accede cu ușurință, datorită susținerii politice interne, a averii considerabile și, bineînțeles, a susținerii foarte importante de care am amintit.

Documentul lui Baligot de Beyne este în consens cu scrisorile adresate de Vasile Alecsandri fratelui său Iancu, stabilit la Paris, și permite o reconstituire a unor importante momente ale alegerilor din Moldova. Această provincie era „cheia” proiectului unionist, iar personalitățile sale politice au jucat rolul central în opera de unire. Taberele care se luptau pentru putere în Moldova anilor 1858-1859 erau tabăra „tinerilor” politicieni („națională”), susținută de 31-32 de deputați și a „bătrânilor” (sau „strigoilor”). Cea de a doua era de fapt tabăra familiei Sturdza (tatăl, Mihail, susținut de 5 sau 6 deputați, și fiul, Grigore, susținut de 15 deputați). Până în ajunul alegerilor, nu se pronunțase încă nici un nume pentru *partida națională*. În ajun de anul nou 1859, au apărut nume din partea celor două grupări. Vasile Alecsandri, care nu dorea să candideze, avea 16 voturi, Lascăr Catargiu, 4-5 voturi, Mihail Kogălniceanu, 2-3 voturi, Mavrogheni 2-3 voturi și Lascăr Rosetti, 2-3 voturi. După ce a început vehicularea de nume, au apărut și noi candidați, care se autopropuneau, din vanitate. În aceste condiții, a fost un moment în care Alecsandri a început să se gândească, totuși, să candideze.

În noaptea de 2 ianuarie 1859, din inițiativa lui Anastasie Panu, a avut loc o întrunire a *partidei naționale*, în cadrul căreia acesta a încercat să-i convingă pe participanți să realizeze unirea Principatelor Române

Nicolae Mavrogheni: Marele boier care nu a vrut să renunţe la candidatura la tron, deşi avea doar 3 voturi
sursa: upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ce/Nicolae_Mavrogheni.jpgi

sub conducerea unui prinţ străin. Panu redactase şi un program în 9 puncte pe care prinţul străin ar fi trebuit să-l accepte. Unii dintre participanţii la reuniune au fost de acord, dar Vasile Alecsandri s-a opus. Tot împotrivă era şi hatmanul Moldovei, colonelul Alexandru Ioan Cuza, care a declarat că nu va implica armata de partea acestei iniţiative.

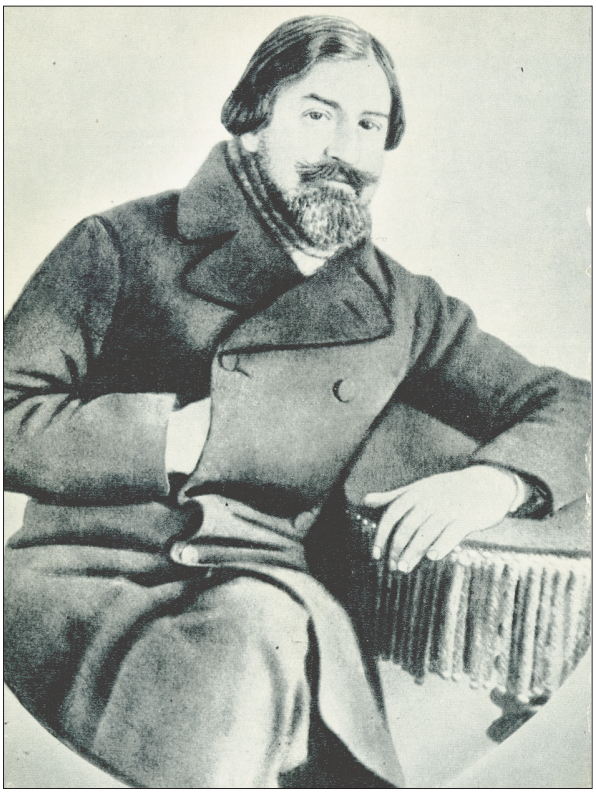
În noaptea de 3 ianuarie 1859, la Cabinetul de Istorie Naturală din Iaşi, aflat în Târgul de Sus, a avut loc o reuniune importantă. În marea sală a Cabinetului se afla scheletul unui elefant. De aceea, cei care s-au întâlnit acolo au primit denumirea de „Societatea Elefantul". Sala avea deja o istorie. Acolo se întâlneau unioniştii în perioada campaniei pentru *adunările ad-hoc*. Acolo avuseseră loc descinderi ale poliţiei. Acolo, în burta unui crocodil, unioniştii au descoperit hârtiile lui Nicolae Vogoride, corespondenţa sa secretă cu Poarta, pe care unioniştii au publicat-o în ziare franceze şi proba că sfătuitorul de taină al caimacamului antiunionist era consulul Austriei la Bucureşti, Gödel de Lanoye. Alecsandri îi sondase pe cei 16 susţinători ai săi şi a declarat că renunţă la candidatură în favoarea lui Costache Negri, care, după cum s-a văzut, nu dorea nici el tronul. Alecsandri le-a cerut tuturor candidaţilor să se „desiste" de propria candidatură pentru a avea un candidat unic, capabil să-l înfrângă pe Grigore Sturdza. Toţi au fost de acord cu excepţia lui Lascăr Catargiu, care a declarat că Negri este „un comunist care vrea să împartă moşiile ţăranilor". Adunarea s-a încheiat după o ceartă violentă între Mihail Kogălniceanu şi Lascăr Catargiu. Kogălniceanu l-a declarat pe Catargiu „reacţionar" şi l-a ameninţat că-l va combate toată viaţa. Adunarea s-a risipit.

În 4 ianuarie 1859, membrii partidei naţionale s-au întâlnit la boierul Panait Cazimir şi au hotărât să nu-i dea voturile lui Costache Negri, pentru motivul că este cumnatul compromisului caimacam Nicolae Vogoride. Motivul era unul îndoielnic, dat fiind faptul că Negri a fost totdeauna un adversar politic al cumnatului său, ca şi soţia lui Vogoride, soră a lui Costache Negri, Cocuţa Conachi. Acolo s-a pronunţat numele lui Cuza. Nu s-a clarificat cine l-a pronunţat. Este cert că propunătorul a fost unul dintre deputaţii Docan, Pisoski[2] sau Cracti. Seara, Cuza era candidatul definitiv. Avantajele lui Cuza erau importante. El provenea dintr-o familie care era acceptată ca „mare", dar şi ca „mijlocie". El nu îşi afişase părerile despre problemele sociale ale ţării, întrucât era ultimul propus, în timp ce ceilalţi candidaţi erau deja uzaţi. În plus, Cuza era militar, calitate importantă într-o ţară în care, tradiţional, domnitorii au trebuit să fie permanent cu mâna pe armă. Documentul lui Baligot de Beyne pune în evidenţă faptul că Vasile Alecsandri nu a fost implicat în propunerea lui Cuza ca şi viitor domnitor, în etapa premergătoare alegerilor, aşa cum au bănuit foarte mulţi contemporani şi urmaşi ai celor două personalităţi. În acea seară de 4 ianuarie, la reuniunea celor 31 de deputaţi unionişti s-a hotărât să se stabilească prin vot candidatul pe care, a doua zi, toţi să jure că-l votează. S-au distribuit bilete pe care să fie trecut numele candidatului dorit. Pentru a fi acceptat un candidat avea nevoie de 16 voturi. La „despuierea" biletelor, Negri a obţinut 15 voturi, Cuza 13, iar Mavrogheni 3. S-a balotat între Cuza şi Mavrogheni. Mavrogheni nu a vrut să renunţe la candidatură şi a rămas cu cele trei voturi. Kogălniceanu a purtat o scurtă discuţie cu Lascăr Catargiu şi, surprinzător, s-a retras din adunare. Deputatul Rolla, care conducea adunarea, a închis uşa cu cheia şi a băgat cheia în buzunar ca să nu mai plece nimeni. Într-o cameră alăturată, Mavrogheni a leşinat. Alecsandri, continuând să refuze candidatura, a determinat pe susţinătorii săi să declare că, nedorindu-l ca domnitor pe Costache Negri, îl vor vota pe A.I. Cuza. S-a votat din nou şi Cuza a obţinut majoritatea. Apoi, deputaţii au jurat că a doua zi îl vor vota cu toţii pe câştigătorul scrutinului unioniştilor. Apoi, l-au chemat pe Cuza. La sosirea acestuia, a fost aclamat ca domnitor. Numele şi prestigiul din acel moment al lui Cuza a avut darul să

potolească spiritele învrăjbite ale numeroşilor candidaţi şi să genereze unanimitatea cu care unioniştii au votat a doua zi alegerea lui Cuza ca domnitor. În 5 ianuarie 1859, oraşul Iaşi era în sărbătoare. Piaţa Palatului Administrativ era ocupată de trupe înarmate. La ora prânzului s-a întrunit Camera deputaţilor. Întrunirea a început cu o slujbă la Catedrala Sf. Nicolae, biserica cea mai veche, cea unde erau încoronaţi domnitorii. Liturghia a fost făcută de mitropolit. Rugăciunile au chemat la binecuvântarea cerului asupra celor care urmau să aleagă. Drumul de la catedrală la sala de şedinţe a fost parcurs de deputaţi alături de mitropolit. La trecerea lui Vasile Alecsandri, din mulţime se auzeau exclamaţii ca: „Iată domnul!", „Iată-l pe Vodă!". Şedinţa a început cu discursul mitropolitului, a urmat apoi apelul nominal, în ordine alfabetică, după care fiecare deputat a urcat la tribună, a sărutat crucea şi a jurat cu mâna dreaptă pe evanghelie, cu voce tare, că va vota conform conştiinţei sale. Deputatul Bălănescu ia cuvântul şi cere ca votul să fie secret. După o scurtă discuţie, s-a hotărât să se voteze cu voce tare. A vorbit apoi Constantin Hurmuzaki, care a declarat că venise hotărât să-l voteze ca domnitor pe Grigore Sturdza, dar ştiind sigur că s-a format o majoritate în jurul unui alt candidat, a decis să voteze cu majoritatea. Primul deputat la vot a fost Vasile Alecsandri. A sărutat crucea, a pus mâna pe evanghelie şi a spus: „De liberul meu cuget, de libera mea conştiinţă, aleg de domn al Moldovei pe colonelul Alexandru Ioan Cuza". Următoarele 12 voturi au fost toate pentru Cuza. În final, cu doar câteva abţineri, între care şi cea a lui însuşi, Cuza a fost ales domnitor. Mitropolitul a proclamat rezultatul votului, în strigătele de entuziasm şi loviturile de tun trase în stradă. La invitaţia mitropolitului, Cuza a urcat şi a depus jurământul, fiind apoi binecuvântat. Apoi a fost condus de mitropolit în sala tronului, împreună cu caimacamii, Camera şi o parte a poporului. Caimacamii şi-au depus puterea, iar miniştrii şi-au dat demisia. Cuza îl anunţă pe Vasile Alecsandri ca ministru al Afacerilor străine, după care se serveşte o tavă cu lichioruri, care-i oferă noului domnitor să toasteze pentru prosperitatea şi gloria Moldovei. Spectacolul străzii în ziua alegerii lui Cuza, descris de numeroşi contemporani, a fost unul special.[3]

II. *Costache Negri şi alegerile din Moldova, din 5 ianuarie 1859*

Condiţiile pentru ca un candidat să poată fi ales domnitor al Moldovei erau deţinerea unui titlu boieresc, cel puţin de postelnic şi un venit anual de 4.000 de ducaţi. Alecsandri, care nu dorea să candideze, l-a susţinut iniţial pe Costache Negri, un om de o mare integritate morală, iubit şi apreciat de contemporani. Negri nu avea însă averea dorită. Deşi ales ca deputat, Costache Negri şi-a dat demisia, tocmai pentru că nu îndeplinea condiţiile de avere nici pentru deputăţie. Camera i-a respins demisia, pe atunci nefuncţionând

Costache Negri: Scriitor de elită, patriot şi om politic, a refuzat candidatura la tron

sursa: upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/42/Costache_Negri.jpg

instituţia voinţei unilaterale. Costache Negri ar fi putut să fie un om foarte bogat. Tatăl său vitreg, marele boier şi poet Costache Conachi, i-a propus să-l facă moştenitor al imensei sale averi, cu condiţia să-i poarte numele. Negri nu a vrut să accepte să renunţe la numele tatălui său şi a rămas doar cu moşia sa, Mânjina, din Covurlui. Printr-un gest de un altruism impresionant, Vasile Alecsandri, fără ştirea şi în absenţa lui Negri, i-a trecut acestuia pe nume dreptul de proprietate asupra moşiei sale Pătrăşcani, iar Constantin Alexandru Rosetti a făcut acelaşi lucru cu moşia sa de la Tetcani. Au fost şi alţi boieri care l-au ajutat pe Negri să-şi creeze venitul necesar candidaturii. Aflând despre demersurile prietenilor săi politici, Negri a protestat într-o scrisoare trimisă lui Vasile Alecsandri. El scria: „*De vreme ce nu m-am încercat a-mi face drepturi pentru deputăţie când nu le aveam, asemenea nu mă voi încerca a mi le face pentru domnie, când le am încă şi mai puţin... Deşi alegerea domnului este o chestie cu totul secundară şi subordonată la alegerea deputaţilor naţiei, care aceasta este totul, dar sunt de ajuns bărbaţi moldoveni mai vrednici de însărcinat cu povara domniei, cari au şi adevărate drepturi legale şi cu care astăzi nu mă pot asemăna decât în deopotriva durere pentru binele acestui al nostru pământ.*"[4] A fost o ieşire de pe scena marii politici demnă de înălţimea morală a generaţiei paşoptiste pe care o reprezenta şi a intelectualităţii epocii, al cărui reprezentant de frunte a fost Costache Negri.

III. *Alegerea la 24 ianuarie 1859 a domnitorului Moldovei ca domnitor și al Țării Românești* a însemnat primul pas decisiv pentru aplicarea proiectului de unire a Principatelor în cadrul pe care îl permitea *Convenția* de la Paris din 1858. A fost un moment mare și pentru că el a însemnat, pentru o clipă a istoriei, unirea în acțiune a tuturor forțelor politice ale, de cele mai multe ori, dezbinatului popor român. Majoritatea actelor din istoria Țărilor Române se petrecuseră anterior sub semnul dezbinării, al conflictelor încrâncenate, chiar și în momente grele, cum ar fi invaziile străine, pe care unii le foloseau ca prilej de răpunere a dușmanilor politici angajați în lupta pentru apărarea țării. De această dată, în ciuda dezbinării obișnuite a clasei politice românești, s-a reușit concentrarea tuturor forțelor și energiilor în aceeași direcție, respectiv de promovare a strategiilor unioniste, fără încălcarea prevederilor *Convenției* de la Paris (1858).

Privitor la alegerea lui A.I. Cuza ca domnitor și al Țării Românești, prezentăm mai jos un extras din *Procesul verbal nr. 3* al Adunării Elective a Valahiei, din 24 ianuarie (5 februarie) 1859. București. Ședința III.

„Astăzi, sâmbătă, la 24 ianuarie 1859, se deschide a treia seanță a Adunării Elective, sub presidența E. S. Păr. Mitropolit. Presidentul deschide ședința la ora 11 dimineața. Se face apelul nominal.

N-au răspuns: prințul Barbu Știrbei, nici aceia cari s-au eliminat în seanța precedentă.[5]

Se citește procesul-verbal al ședinței precedente, care se adoptă de Adunare.

D. Boerescu cere cuvântul și roagă pe E. S. Presidentul să binevoiască să poftească pe Adunare a rămânea în seanță secretă, având a face o propunere. Adunarea se consultă și primește. Se suspendă seanța publică și se trage în deosebită sală. După o oră și jumătate de deliberare secretă, presidentul redeschide seanța publică. Dl. Const. Cantacuzino mulțumește asemenea Adunării și apoi propune că, de vreme ce acum Camera este constituită, crede că poate, fără zăbavă, chiar în această seanță, proceda la alegerea domnului, spre a nu se mai întârzia o lucrare așteptată cu atâta nerăbdare de țară. Adaogă că câmpul alegerei ne este mai întins decât totdeauna, căci *Convenția* nu mai face nici o osebire între moldoveni și români, pot alege un moldovean.

Apoi se face apelul nominal, spre a se constata dacă numărul deputaților prezenți este de 3/4 părți, ca să poată păși la alegerea domnului, conform art. 13 din Convenția de la 7/19 august. La apelul nominal, din deputații primiți și înscriși, se află față 64 și lipsă doi și anume: prințul Barbu Știrbei și logofătul Ioan Slătineanu.

Colonelul I. E. Florescu propune să se săvârșească jurământul, prescris în asemenea caz de art. 31 în Regulamentul organic. Adunarea se consultă și primește. Atunci, prea Sfinția Sa Părintele Mitropolit se ridică în picioare și pronunță, cu glas tare, în fața deputaților, formula jurământului și apoi toți deputații, unul după altul, pășesc la birou, unde săvârșesc jurământul cerut, cu mâna pe Sf. Evanghelie și sărutând Sf. Cruce, pronunțând cu glas mare: „Jur".

După aceasta, se procedează, prin apel nominal și vot secret, la alegerea domnului.

Se deschide scrutinul și, după citirea biletelor, presidentul Adunării proclamă că s-a ales domnul Țării Românești, cu unanimitatea voturilor exprimate, adică 64, prințul Moldovei Alexandru Ioan I Cuza.

La această proclamare, toată Adunarea se ridică și sala răsună de aplauzele și strigările, de trei ori repetate, ale deputaților și publicului, *Să trăiască Unirea! Să trăiască Alexandru Ioan I Cuza! Să trăiască puterile suzerană și garante!*

Acest act însemnat al Adunării se constatează printr-un proces-verbal, redigiat chiar în seanță.

D. Ioan Brătianu propune ca, prin depeșă telegrafică, să se anunțe îndată de către Adunare, prin presidentul ei, Prințului Alexandru Ioan I alegerea sa. Asemenea să se notifice și Căimăcămiei.

Adunarea primește și se face urmare îndată."[6]

IV. *Adresa Adunării Elective a Valahiei către domnitorul Alexandru Ioan I, din 25 ianuarie (6 februarie) 1859*

„Înălțimei sale Prințul Alexandru Ioan I Cuza, domnul Moldovei și al Țării Românești

Prea Înălțate Doamne!

Adunarea Electivă a Principatului Țării Românești, deschizându-se la 22 ale curentei și, după verificarea mandatelor deputaților, constituindu-se ieri, la 24 ale aceleiași luni, în deplină legalitate, s-a privit datoare a începe lucrările sale de la alegerea domnului, care este întâia operație ce i se prescrise de Convenție.

Aflându-se, dar, ieri în număr de șasezeci și patru deputați din șaptezeci și șapte, adică peste 3 părți cerute de lege, a procedat la alegere și numele Înălțimei Voastre a ieșit din urnă în unanimitatea tuturor voturilor, în aclamațiile entuziaste ale Camerei, ale numerosului auditor ce asista în tribuna ce i se hotărâse și ale poporului care cuprinsese dealul și curtea Mitropoliei.

Acest vot, Prea Înălțate Doamne, prin care toți deputații au sacrificat pe altarul patriei orice considerație de partidă, a produs acele frumoase suvenire ale strămbunilor noștri, cari, cu toate desbinările lor, știau însă să-și dea mâna cu inima curată, în timpuri critice și să facă, deși puțini la număr, dar uniți, acele izbânzi eroice ce au susținut existența României.

Adunarea, având deplină convicție că veți face fericirea patriei, se socotește norocită a aduce la cunoștința Înălțimei Voastre rezultatul votării sale și a Vă ruga cu respect să binevoiți, până la îndeplinirea tuturor formelor, a lua dispoziții pentru cârmuirea trebilor Principatului."[7]

V. *Prima intrare a lui A.I. Cuza în Bucureşti, în calitate de domnitor*

După dubla sa alegere, la 24 ianuarie 1859, A.I. Cuza a sosit la Bucureşti abia în 20 februarie 1859. Consulul Belgiei la Bucureşti, Jacques Poumay, prezent la ceremonie, a prezentat acest moment într-o scrisoare expediată la Bruxelles: „...De la ora 10 dimineaţa întinsa câmpie de la Băneasa...era invadată de lume, trăsuri şi o mulţime de călăreţi. Se ridicase un cort, în care autorităţile militare şi civile, membrii municipalităţii şi conducătorii diferitelor corporaţii îl aşteptau pe domnitor pentru a-i oferi, potrivit vechiului obicei, *pâine şi sare*. Şase sute de miliţieni erau sub arme. Toate casele din oraş erau pavoazate, pretutindeni drapele, ghirlande de flori, peste tot această deviză scrisă cu caractere mari: *Unirea face puterea*.

La sosire, domnitorul s-a întreţinut câteva clipe cu ministrul de Interne, dl. Golescu, apoi, după ce a adresat câteva cuvinte şefilor de corporaţii, s-a urcat într-o caleaşcă de gală având la dreapta sa pe dl. Golescu şi a traversat astfel întreg oraşul escortat de armată, boierime şi populaţie, în cele mai vii aclamaţii şi în mijlocul unei ploi de buchete aruncate în caleaşca sa din toate părţile, îndreptându-se direct spre Camera Legislativă, unde a fost primit de cler, miniştri şi deputaţi.

Mitropolitul, bătrân şi firav, i-a adresat un mic discurs pe care nu l-a înţeles nimeni. Domnitorul i-a mulţumit cu politeţe şi a depus următorul jurământ: *Jur în numele prea Sfintei Treimi şi în faţa ţării că voi apăra cu sfinţenie drepturile şi interesele Principatelor Unite, că în timpul domniei mele voi veghea cu respect legile întru-totul şi pentru toţi, că nu voi avea în vedere decât binele şi fericirea naţiunii române. Fie ca Domnul şi compatrioţii mei să mă ajute!*

Apoi, cu o voce fermă, adresându-se deputaţilor, a mulţumit Camerelor, care au fost organul naţiunii române în actul salutar pe care l-a desăvârşit în 24 ianuarie/5 februarie, act pe care îl consideră ca o consacrare a principiului regenerării naţiunii, adăugând că se declară gata să facă toate eforturile pentru a susţine ţara şi drepturile cetăţenilor, chiar şi cu preţul vieţii sale.

Înainte de a părăsi Adunarea, domnitorul a fost condus cu acelaşi ceremonial la palatul de stat, unde i-a primit pe miniştri şi pe câţiva ofiţeri superiori.

Numărul persoanelor care au urmat cortegiul pe tot parcursul se poate evalua la 100.000. A domnit cel mai mare entuziasm, jandarmeria şi poliţia nu au putut ţine mulţimea la respect. Uralele de „Trăiască Cuza", „Trăiască domnul nostru", „Trăiască Alexandru", „Trăiască Unirea" etc. etc., nu au încetat nici o clipă. În sala deputaţilor, salve de aplauze au acoperit cuvintele domnitorului, în fine, peste tot i s-au făcut cele mai vii demonstraţii, poporul fiind mai ales într-o stare de surescitare fără egal.

Seara, Alteţa Sa a fost la teatru, unde s-a jucat, în limba română, o piesă ocazională, cu care prilej prezenţa sa a fost aplaudată cu cel mai mare entuziasm [...][8].

VI. *Preocupările clasei politice din timpul domniei lui A.I. Cuza şi permanenta lor actualitate peste timp*

Perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza a fost una deosebit de agitată, aşa cum a fost întreaga istorie a României, ca şi a multor altor state. Multe din problemele timpului au căpătat o importanţă deosebită în cadrul preocupărilor clasei politice pentru o lungă perioadă de timp, unele inclusiv până astăzi. După părerea noastră, problema cea mai importantă, de atunci şi până astăzi, a fost problema proprietăţii, în general, şi a celei funciare, în special. Ea nu s-a putut soluţiona niciodată atât de temeinic încât să reziste peste timp, astfel încât legislaţia şi proprietatea efectivă asupra pământului (şi nu numai) a rămas într-o continuă situaţie de provizorat. Problema proprietăţii funciare a fost şi unul din motivele dezbinării profunde a clasei politice româneşti a secolului al XIX-lea, care s-a prelungit în timp, până astăzi, chiar dacă nu mai poartă intensitatea de la jumătatea secolului al XIX-lea.

După doi ani de domnie, în care activitatea domnitorului a avut ca prioritate recunoaşterea internaţională a unirii Principatelor şi consolidarea acestui act politic, începând cu 1860 şi mai ales 1861, s-a trecut la accelerarea reformării societăţii româneşti. Opera de înfăptuire a reformelor trebuia realizată de domnitor în cooperare cu Adunarea electivă, parlamentul românesc al timpului. Opoziţia faţă de reformele privitoare la proprietate s-a manifestat de la început. Unul dintre cei care s-au opus reformelor a fost chiar primul dintre prim-miniştrii României: Barbu Catargiu, care a şi fost asasinat prin împuşcare, autorul rămânând necunoscut, până astăzi. Astfel, Barbu Catargiu a deschis o lungă listă de şefi de stat şi de guvern asasinaţi politic în România modernă şi contemporană. Reformiştii militau pentru o politică liberală şi democratică. Ei erau unanim de acord că nu se poate construi o societate democratică într-o ţară în care 95% din proprietate se afla în mâna Bisericii şi a unui mic grup de mari boieri, iar 95% din populaţie trăieşte într-o înapoiere şi sărăcie crunte. Ei apreciau că o Românie burgheză modernă nu se poate clădi în condiţiile de sărăcie lucie a poporului şi de lipsă totală a unei clase sociale de mijloc. Pe de altă parte, partida conservatoare aprecia că boierimea este clasa socială purtătoare a progresului, care trebuia să fie cât mai puternică, să deţină baza materială a societăţii, să sprijine statul, să asigure funcţiile politice, administrative, militare etc.

Cel mai mare proprietar de terenuri din România era Biserica. În anul 1863, a fost promulgată *Legea secularizării averilor mănăstireşti*, prin care veniturile de pe 25% din suprafaţa ţării au trecut din proprietatea Bisericii în cea a poporului. În urma promovării acestei legi, Biserica s-a îndepărtat de domnitor şi de colaboratorii săi apropiaţi. De asemenea, majoritatea puterilor europene, care aveau fel de fel de interese în

România, s-au declarat împotriva acestei legi. Franța a acordat, din nou, un sprijin decisiv domnitorului României.

La începutul anului 1864, pe aceeași temă a proprietății funciare, a început o dezbatere parlamentară care avea să dezbine decisiv clasa politică românească. Discuțiile aprinse au fost privitoare la proiectul *Legii rurale*, prin care conducerea reformatoare a țării urmărea să împroprietărească țăranii cu 2.038.640 ha, ceea ce reprezenta o medie de 4 hectare de familie.[9] Împroprietărirea urma a se face prin despăgubirea celor expropriați. Opoziția Adunării elective față de domnitor și sprijinitorii săi a fost vehementă. Adunarea electivă era formată din mari proprietari de pământ. Ea s-a opus adoptării legii. În aceste condiții, convins de imposibilitatea modernizării României în lipsa reformei proprietății, A.I. Cuza a dat o lovitură de stat, la 2 mai 1864, dizolvând Adunarea electivă a țării și introducând o conducere autoritară, cu sprijinul lui Mihail Kogălniceanu. Scindarea clasei politice românești a devenit ireversibilă. Numitorul politic comun, necesar cooperării între liberali și conservatori, a fost complet anulat. Ura a cuprins cele două tabere. Ca urmare, s-a cristalizat tot mai mult teza potrivit căreia românii nu se pot conduce singuri și că, în condițiile ireconciliabilității clasei politice, singura soluție acceptabilă este cea a unui prinț străin. Problema proprietății funciare a fost decisivă în instaurarea unei dinastii străine la conducerea României.

Prin lovitura de stat de la 10/11 februarie 1866, Cuza a fost înlăturat de la putere, dar legile sale privitoare la proprietate nu au fost abrogate de domnitorul Carol I de Hohenzollern. Mai mult decât atât, curând a devenit limpede că problema proprietății funciare a fost rezolvată doar parțial în epoca lui Cuza. Marile răscoale țărănești din anii 1888 și 1907 au fost convingătoare și catalizatoare de noi măsuri în domeniul proprietății funciare. În prima parte a secolului al XX-lea, frământările politice internaționale din Balcani, mai ales cele din anii 1908, războaiele balcanice (1912-1913) și apoi primul război mondial au amânat măsuri radicale de soluționare a proprietății funciare, în general a proprietății. În anul 1917, străbătând tranșeele din Moldova la pas, regele Ferdinand I a promis soldaților, care proveneau în totalitatea lor de la sate, că li se va da pământ. În anul 1921, a avut loc o nouă reformă agrară, cea mai mare din istoria României, prin care peste 5,8 milioane de hectare au fost expropriate de la proprietarii de peste 100 de hectare și date țăranilor în deplină proprietate. În anul 1923, clasa politică românească, aflată sub conducerea liberalilor lui I.I.C. Brătianu, a elaborat o nouă *Constituție* prin care s-a promovat o nouă concepție despre proprietatea privată. Conform acesteia, proprietatea privată era subordonată interesului național și trebuia să dobândească o funcție socială. Ca urmare a promovării acestei concepții, au fost naționalizate bogățiile subsolului, concomitent cu trecerea în proprietate publică a căilor de comunicație, a spațiului atmosferic, a apelor navigabile și fluviale. Noua concepție liberală despre proprietate, flexibilă, a permis intervenția statului în economie și a transformat proprietatea într-o instituție utilă pentru întreaga societate românească interbelică.[10] *Constituția din 1938* a păstrat intacte aceste prevederi din perioada guvernării liberale. Ambele constituții din perioada interbelică au întrunit un larg suport politic și popular. Prevederile constituționale privitoare la proprietatea privată nu au fost contestate decât de o minoritate, atât la vârful societății, cât și la baza ei. Tezele potrivit cărora proprietatea ar fi „sfântă", „inalienabilă", „intangibilă" etc. nu au fost reținute de legiuitori.

În anul 1945, ajunși la putere, comuniștii au continuat politica liberală și, în luna martie, au realizat o nouă reformă agrară. Țăranii au fost mulțumiți de această expropriere. Pentru moment, o mare parte dintre ei s-au bucurat de venirea comuniștilor la putere, mai ales în Moldova, Muntenia și Oltenia, unde au avut loc majoritatea împroprietăririlor. Ei s-au avântat cu brăzdarele plugurilor în pământurile foștilor proprietari care își vedeau pierdute moștenirile de generații, sau achizițiile făcute cu eforturi. Fiecare expropriere din istorie a fost dureroasă. Istoriografia problemei agrare în România comunistă nu a consemnat nici un fel de opoziție a țăranilor față de actul reformei agrare. În lucrările de specialitate nu sunt consemnate cazuri în care țăranii să refuze pământul luat de la foștii proprietari pe care comuniștii li-l ofereau nemeritat, în concepția post-comunistă privind proprietatea. Curând însă, în anul 1949, comuniștii au declanșat procesul de colectivizare a agriculturii și au trecut pământul în administrația autorităților comuniste, în cadrul Gospodăriilor Agricole Colective, devenite apoi Cooperative Agricole de Producție, în Întreprinderi Agricole de Stat sau, pe alocuri, în Întovărășiri. După 40 de ani, lovitura de stat din România a înlăturat regimul ceaușist și a condus la modificarea legislației privitoare la proprietate. Modificarea s-a făcut treptat, în etape care corespund cu ritmul de îndepărtare de comunism și cu gradul de subordonare a țării față de interesele noilor aliați cărora România li se subordonează, respectiv S.U.A., U.E. și N.A.T.O. În această perioadă post-comunistă, doctrina despre proprietate s-a caracterizat printr-o mare inconsecvență și subordonare față de interesele majore, străine și românești. S-a vorbit mult despre nevoia aplicării principiului *restitutio in integrum*. Nu s-a clarificat însă față de care situație de fapt. S-a spus că trebuie anulate hotărârile samavolnice ale comuniștilor. Pământul s-a restituit în funcție de cum a fost el „predat" către cooperativele agricole. Astfel, pământul luat de comuniști, în anul 1945, nu s-a mai întors la foștii lui

proprietari, ci la țăranii împroprietăriți de comuniști. Nici în acest caz, nu avem cunoștință de refuzuri de acceptare a pământului necuvenit. Legea s-a modificat în mai multe rânduri, iar în cele din urmă, printr-un referendum, din noiembrie 2003, care după multe păreri a fost grav falsificat, s-a permis și înstrăinarea pământului. Restituiri de proprietate au făcut atât instanțele de judecată, cât și administrația locală sau comisii speciale de retrocedare. Interpretările s-au bazat în multe cazuri doar pe interese. Legea a fost încălcată adeseori, iar retrocedările fac astăzi obiectul a multe mii de procese și contestări profunde. În anii '90, o instanță din București a restituit niște odoruri bisericești confiscate în baza *Legii de secularizare a averilor mănăstirești* a lui Cuza. În alte situații, s-au făcut restituiri în baza unor testamente din prima parte a sec. al XIX-lea. S-au retrocedat și bunuri ale statului român prin încălcarea *Tratatului de Pace de la Paris* (1947), aflat în vigoare, cum ar fi restituirea unor bunuri care au aparținut Grupului Etnic German din România, care au fost trecute în proprietatea statului de către respectivul tratat de pace. Există numeroase alte exemple.

Problema proprietății funciare care a frământat societatea din epoca lui A.I. Cuza nu este nici astăzi clarificată. Restituirile de după 1990 au fost însoțite de multe abuzuri, falsuri și neîmpliniri. Mulți foști proprietari au rămas fără pământ. În foarte multe cazuri, administrația locală a aplicat legea abuziv, cu întârziere, sau deloc. Pe fondul acestei situații, la nivelul anului 2008, în jur de 10 milioane de hectare de pământ din România sunt nelucrate.

Neîmplinirile zilelor noastre ne îndeamnă să privim cu respect și mai mare realizările de referință ale înaintașilor noștri, printre care Unirea Principatelor Române sub domnia lui A.I. Cuza rămâne una specială.

Bibliography

1. *The archives of Alexandru Ioan Cuza* , vol. LIX, pp. 21-24.

2. Romanian National Archives, Microfilmes colection Belgium, Roll 3, Ministery for Foreign Relations and Commerce, *Diplomatic archives*, vol. II.

3. *The manuscript cabinet of the Romanian Academy*, in *Cuza's Archives*, vol. LIX, pp. 17-20.

4. Anineanu, Marta, *Colonel Alexandru Ioan Cuza, Ruler of Moldavia*, in „Historical Magazine", IIIrd year, No. 1 (22), January 1969, pp. 2-9.

5. Cleja-Gîrbea, Claudia, *Epilogue to a Legend*, in „Historical Magazine", VIIth, No. 5 (74), May 1973, pp. 16-17.

6. Copoiu, Nicolae, *For the realization of a eternal wish of our people: the Unification of the Principalities*, în „Historical Magazine", Anul X, Nr. 3 (108), martie 1976, pp. 9-12.

7. Giurescu, Constantin C., *Alexandru Ioan Cuza, European Personality*, în „Historical Magazine", VIIth, No. 5 (74), May 1973, pp. 2-11.

8. Giurescu, Constantin C., Dinu C. Giurescu, *Short History of the Romanians*, Scientific and Encyclopaedic Publishing House, Bucharest, 1977.

9. Lupu, Corvin, *The History of the Romanian Law*, ALMA MATER Publishing House, Sibiu, 2001.

10. Racoviceanu, Sanda, „...I will only think at the happiness and good of our nation", in „Historical Magazine", Anul VII, Nr. 5 (74), May 1973, pp. 22-23.

11. Sturdza, Dumitru A., *The Importance of the Ad-hoc Divans from Iași and București in the History of the Romanian Renaissance*, Bucharest.

12. Sturdza, Dumitru A. and J.J. Skupiewski, *Papers and Documents relative to the History of the Romanian*s, vol. VIII, Bucharest, 1900.

Note:

1. Cabinetul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române, în *Arhiva domnitorului Cuza*, vol. LIX, ff. 17-20.
2. Ulterior a devenit adjutant colonel, apropiat al domnitorului, pe care l-a însoțit și pe drumul său către exil.
3. Vezi și Marta Anineanu, *Colonelul Alexandru Ioan Cuza, domn al Moldovei*, în „Magazin istoric", Anul III, Nr. 1 (22), ianuarie 1969, p. 2-9.
4. Scrisoarea lui Costache Negri către Vasile Alecsandri din 2 decembrie 1858. Cabinetul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române, în *Arhiva domnitorului Cuza*, vol. LIX, pp. 21-24.
5. Este vorba despre candidați de deputat care au fost invalidați de Adunarea Electivă.
6. Dumitru A. Sturdza și J.J. Skupiewski, *Acte și documente relative la istoria renașterei României,* vol. VIII, București, 1900, pp. 587-588.
7. D.A. Sturdza, *Însemnătatea divanurilor ad-hoc din Iași și București în istoria renașterii României*, București, 1912, pp. 770-771. Vezi și Nicolae Copoiu, *Întru realizarea eternei dorințe a neamului nostru Unirea Principatelor*, în „Magazin istoric", Anul X, Nr. 3 (108), martie 1976, pp. 9-12.
8. Arhivele Naționale Române, *Colecția microfilme Belgia*, Rola 3, Ministerul de Externe și al Comerțului Exterior, *Arhivele diplomatice*, vol. II, pp. 169-171. Vezi și Sanda Racoviceanu, *„...Nu voi avea în vedere decât binele și fericirea națiunii române"*, în „Magazin istoric", Anul VII, Nr. 5 (74), mai 1973, p. 22-23.
9. Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 241.
10. Lupu, Corvin, *Istoria Dreptului românesc,* Editura ALMA MATER, Sibiu, 2001, p. 170.